

Redovisning av regeringsuppdrag

Elevutveckling i specialskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten 2024-08-20

Innehåll

1 Sammanfattning	1
2 Inledning	3
3 Metod	4
3.1 Sökande och beslut	4
3.2 Antagna	5
3.3 Målgruppens storlek	6
3.4 Elevprognoser	6

4 Elevutvecklingen i Hällsboskolorna	7
4.1 Sökande under perioden 2015/16–2022/23	7
4.2 Fördjupning utifrån ett urval av sökande elever	13
4.3 Antagna under perioden 2016/17 – 2023/24.	14

5 Prognos avseende söktryck av elever till Hällsboskolorna	18
5.1 Förekomst av språkstörning	18
5.2 Det finns flera sätt att arbeta med elevprognoser	19
5.3 Vad visar nuvarande elevprognos?	20

6 Sammanfattande diskussion	24
6.1 Antalet elever på Hällsboskolorna ökar mest i Stockholm	24
6.2 Hällsboskolorna har i praktiken en regional sammansättning	24
6.3 Osäkra prognoser avseende Hällsboskolorna	25
6.4 Elevprognoser används för att göra kapacitetsberäkningar	25

Referenser	26
Tabellbilaga	27

1 Sammanfattning

Specialpedagogiska myndigheten, SPSM, redovisar i denna rapport elevutvecklingen i specialskolans nationella skolor för elever med grav språkstörning, Hällsboskolorna, genom sökande sedan läsåret 2015/16 samt antagna sedan 2016/17 (se avsnitt 3 Metod för ytterligare beskrivning). Därtill redovisas en prognos avseende söktrycket på Hällsboskolorna för de kommande fem läsåren.

Elevutvecklingen avseende sökande för perioden ser ut enligt följande:

- Antalet sökande till Hällsboskolorna i Stockholm har ökat relativt kontinuerligt under den angivna perioden, från 115 sökande under 2015/16 till 193 sökande under 2022/23.
- Antalet sökande till Hällsboskolan i Umeå har fluktuerat mellan läsåren och det går inte att utläsa någon tydlig utveckling. Det totala antalet har varierat mellan 14 och 33 sökande under perioden.
- Av de sökande är 70 procent pojkar.
- Sedan 2016/17 är det en större andel av de sökande som får avslag än bifall på sina ansökningar. De två senaste läsåren har drygt 40 procent av de sökande fått bifall.
- De flesta av de sökande bor inom regionen där skolan är belägen, vilket visar på att Hällsboskolorna, trots sitt riksintag, i praktiken är regionala. Andelen av de sökande skrivna inom regionerna har under perioden varierat mellan 87 och 94 procent.
- Det är gruppen av sökande med hemvist i Stockholm som har ökat över tid.

Vid en närmare undersökning av ett mindre urval sökande framkommer det att:

- Det finns indikationer på att sökande ofta har ytterligare svårigheter eller fler funktionsnedsättningar än enbart språkstörning.
- Det finns indikationer på att andelen sökande med utländsk bakgrund har ökat.

När det gäller elevutvecklingen avseende antagna elever visar rapporten:

- Under den angivna perioden har antalet antagna elever i årskurs 1–10 på Hällsboskolorna ökat med cirka 70 procent. Inflödet av nya elever har varit mycket större till Hällsboskolorna i Stockholm än till Hällsboskolan i Umeå. Höstterminen 2016 gick 153 elever på Hällsboskolorna i Stockholm, att jämföras med 300 elever höstterminen 2023.

- Omkring 70 procent av de antagna är pojkar. Nästan 50 procent av de antagnas föräldrar har eftergymnasial utbildning som högsta utbildning, en andel som har ökat sedan 2019/20. Andelen antagna med svensk bakgrund har minskat sedan 2019/20.

Prognosen av elever till Hällsboskolorna visar att:

- Hällsboskolorna i Stockholm får en fortsatt, men mindre, elevökning.
- Hällsboskolan i Umeå beräknas få ett minskat antal elever de närmaste två åren, eftersom avgångseleverna beräknas vara fler än antalet nya elever. Därefter prognosticeras en liten elevökning.

Prognoserna är dock osäkra då det finns utmaningar i arbetet att säkra tillförlitliga underlag för att göra efterföljande beräkningar.

2 Inledning

Språkstörning hör till de vanligaste neuropsykiatriska funktionsnedsättningarna. Minst 7 procent av barn med en begåvningsnivå inom normalvariationen uppskattas uppfylla kriterierna för språkstörning. För 1–2 procent av dessa betraktas språkstörningen som grav. Språkstörning förekommer ungefär lika ofta hos flickor och pojkar. Många fler pojkar än flickor har identifierade språkliga problem, vilket förefaller bero på att det är svårare att identifiera flickorna tidigt (Socialstyrelsen, 2021).

I denna rapport redovisas SPSM:s svar på regeringsuppdraget om elevutvecklingen i specialskolan. Uppdraget ingick i myndighetens regleringsbrev för 2024 och har innefattat att:

- Analysera elevutvecklingen, sökande och antagna, fr.o.m. läsåret 2016/2017 t.o.m. läsåret 2023/2024, vid specialskolans nationella skolor för elever med grav språkstörning.
- Lämna en prognos avseende söktrycket för kommande fem år med start läsåret 2024/2025
- I uppdraget stod också att SPSM ska hålla sig informerad om Statens Skolverks uppdrag i regleringsbrev för budgetåret 2024 om elevutveckling vid riksgymnasierna för vissa ungdomar med funktionsnedsättning.

Specialskolan är en egen skolform med egen läroplan och omfattar årskurs 1–10. Det finns även möjlighet att läsa efter den anpassade grundskolans kursplaner för de elever som bedöms ha rätt till detta. Verksamheten erbjuder även utbildning i förskoleklass och fritidshem samt elevboende för de elever som bor långt ifrån anvisad specialskola. Specialskolans organisation omfattar tio skolenheter varav de tre riksrekryterande Hällsboskolorna riktar sig till elever med grav språkstörning. Dessa tre skolor, vilka redovisningen handlar om, är:

- Hällsboskolan Mälarhöjden, Stockholm, med förskoleklass till årskurs 2.
- Hällsboskolan Kungsholmen, Stockholm, med årskurs 2–10.
- Hällsboskolan Umeå, med förskoleklass–årskurs 10.

Nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning är ett särskilt beslutsorgan inom SPSM och är den instans som prövar ansökningar och fattar beslut om mottagande i specialskola.

3 Metod

I redovisningen används underlag från olika källor. Underlagen bygger på uppgifter från SPSM, Skolverkets officiella statistik, samt uppgifter om diagnosförekomst från Region Stockholm och Region Västerbotten. SPSM har också hållit sig informerad om Skolverkets uppdrag att analysera elevutvecklingen vid riksgymnasierna för vissa elever med funktionsnedsättningar. Representanter från båda myndigheterna har deltagit på avstämningsmöten och utbyte av statistiska underlag har skett när det har varit relevant för uppdragen.

3.1 Sökande och beslut

För uppdraget att analysera elevutvecklingen gällande sökande till Hällsboskolorna har underlag i form av beslut om bifall respektive avslag använts. Besluten redovisas utifrån det läsår som de har registrerats. Eftersom sökande vanligen blir antagna läsåret efter att ansökan kommit in, har underlaget hanterats med ett läsårs förskjutning. Därför redovisas underlaget av de sökande från läsåren 2015/16 – 2022/23 i denna rapport. Då beslut fattas löpande under ett kalenderår har en sortering gjorts utifrån de beslut som har fattats från och med den 1 augusti till och med 31 juli. Denna sortering speglar bäst de läsår som har efterfrågats i regeringsuppdraget.

Avseende förskoleklass så fanns inte denna skolform förrän läsåret 2019/20 på Hällsboskolorna. Skolformen inkluderas således i redovisningen från och med besluten som fattades under läsåret 2018/19. Beslut fattas på nytt till årskurs 1 för de sökande som antas till förskoleklass. I underlaget framgår inte om sökande till årskurs 1 tidigare har gått i en förskoleklass som tillhör en Hällsboskola.

Uppgift om årskurs vid ansökningstillfället har registrerats i diariet från och med läsåret 2020/21. Nämnden tog även över hanteringen av beslut gällande förskoleklass från rektorerna läsåret 2019/20. Underlaget är således inte i alla delar jämförbart, vilket särskilt anges i redovisningen då det är aktuellt.

Under den period som redovisas i uppdraget har nämndens sammansättning förändrats. Handläggningen av ansökningar till specialskolan har också utvecklats, bland annat har praxisbeslut från Skolväsendets överklagandenämnd bidragit till en tydligare uttolkning av bestämmelserna. Dessa omständigheter kan ha påverkat den sammantagna elevutvecklingen vid Hällsboskolorna under läsåren 2016/17–2022/23.

Uppgifterna i tabellbilagan har sekretessbedömts och antalsuppgifter som bygger på färre än tio elever har sekretessprickats. Denna röjandekontroll har medfört att det ibland har varit nödvändigt att sekretesspricka någon ytterligare uppgift för att ingen bakvägsidentifiering ska kunna ske.

Utökad undersökning av sökande

SPSM har genomfört en utökad undersökning av sökande. Undersökningen utgår från ett slumpmässigt urval av de bifalls- och avslagsbeslut som ingår i det ovan beskrivna underlaget. Samtliga ärenden med beslut från läsåren 2015/16 och 2022/23 samlades i en Excelfil och delades upp efter bifall respektive avslag. Ärendena sorterades sedan efter registreringsdatum för när ärendet inkom. Därefter valdes vart tionde ärende ut för att ingå i urvalet. Syftet med att använda det sista och första läsåret i det framtagna underlaget är att undersöka om det går att utläsa någon tendens till förändring avseende gruppen av sökande. De variabler som undersöktes i urvalet avsåg uppgifter om flerspråkighet, handlingar om funktionsnedsättning och andra rapporterade svårigheter, exempelvis koncentrationssvårigheter och matematiksvårigheter. Totalt omfattade urvalet 33 sökande.

3.2 Antagna

Elevutvecklingen i Hällsboskolorna gällande antagna redovisas genom uppgifter om alla inskrivna elever som har beställts från Skolverket. Detta tillvägagångssätt motiveras av att SPSM inte har register som innehåller bakgrundsvariabler för eleverna och för att det inte finns möjlighet att ta fram fullständiga tidsserier för hela den efterfrågade perioden utifrån interna data.

Uppgifterna härrör från den officiella statistiken avseende elever i specialskolan den 15 oktober varje år. Skolverket har bistått med särskilda bearbetningar avsedda för detta uppdrag. Uppgifterna har sekretessbedömts på samma sätt som uppgifterna avseende de sökande, men denna röjandekontroll genomfördes av Skolverket.

Från och med läsåret 2019/20 har Skolverket data på individnivå avseende elever inom specialskolan. Dessförinnan finns enbart aggregerade uppgifter och inga bakgrundsdata på elevnivå finns att tillgå. När det gäller uppgifter om elever i förskoleklass finns elever rapporterade för Hällsboskolorna från och med 2019/20.

3.3 Målgruppens storlek

SPSM har beställt uppgifter från Region Stockholm och Region Västerbotten över antal personer 16 år eller yngre med diagnosen F80, Specifika störningar av tal- och språkutvecklingen. Dessa regioner valdes eftersom de är lägesregioner för Hällsboskolorna och, som redovisas senare i rapporten, avser cirka 90 procent av besluten sökande som är skrivna inom regionen.

3.4 Elevprognoser

Prognosen avseende den framtida elevutvecklingen, söktrycket av elever till Hällsboskolorna, för kommande fem läsår baseras på en kvantitativ skattning utifrån bifallsbeslut, inskrivna och utskrivna elever läsåren 2021/22 – 2023/24.

Prognosen utgår från att befintliga elever flyttas upp till en högre årskurs för varje läsår. Därutöver tillkommer en prognos över antalet nya elever utifrån bifallsbeslut och elever som lämnar skolan utifrån utskrivningar. Prognosen har även stämts av med de tre skolenheterna för att inhämta deras synpunkter.

För uppskattningen av elevantalet för läsåret 2024/25 har enbart bifallsbesluten för kalenderåret 2023 och utskrivningarna under läsåret 2023/24 använts tillsammans med de registrerade eleverna den 15 oktober 2023 i förskoleklass–årskurs 9. Antalet nya elever och antalet utskrivna elever läsåren 2025/26–2028/29 skattas utifrån medelvärdet av antalet bifall kalenderåren 2021–2023 respektive medelvärdet av antalet utskrivningar under dessa tre läsår. Användningen av dessa medelvärden utgår från antagandet att de senaste tre läsårens data bättre överensstämmer med de kommande årens bifallsbeslut och utskrivningar än om underlaget hade omfattat en längre tidsperiod.

Även en enklare prognos avseende antalet sökande till Hällsboskolorna för de kommande fem åren har tagits fram som komplement. Denna prognos baseras enbart på antalet sökande sedan 2015/16, och redovisas i diagram 14 i avsnitt 5.

4 Elevutvecklingen i Hällsboskolorna

4.1 Sökande under perioden 2015/16–2022/23

Underlaget avseende sökande redovisas efter det läsår som beslut har meddelats vårdnadshavare.

En del beslut avseende förskoleklass har fattats av rektorer

Sedan läsåret 2015/16 har totalt 50 beslut avseende sökande till förskoleklass tagits av Hällsboskolornas rektorer. Dessa ingår inte i övrig redovisning av sökande. De flesta av dessa beslut fattades under läsåret 2018/19.

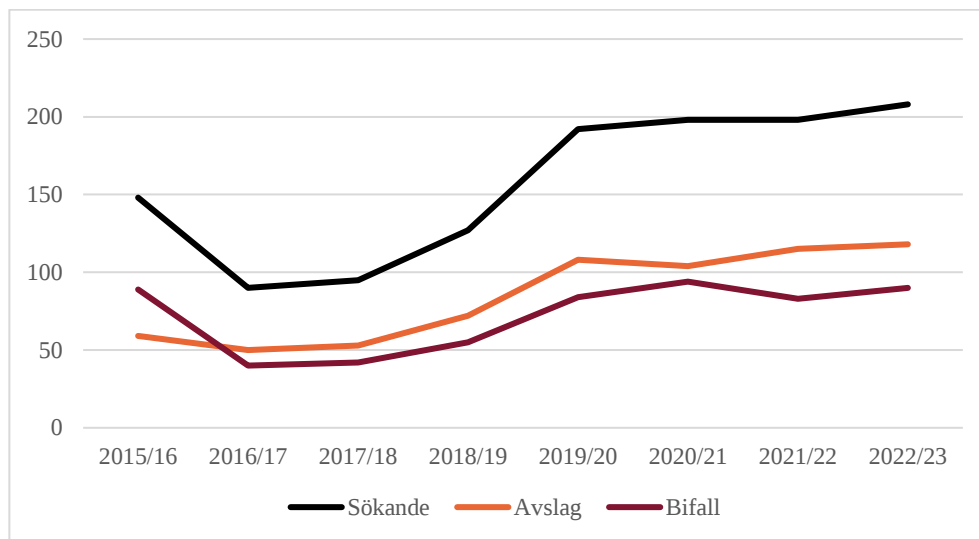
Dessa beslut avsåg 32 pojkar och 16 flickor, samt två sökande där uppgift om kön saknas. De flesta av dessa sökande, 44 stycken, sökte till Stockholm, och 23 fick beslut om bifall. Totalt var det 26 sökande, 15 pojkar och 11 flickor, som fick bifall direkt av rektorer.

Drygt 40 procent av de sökande får bifall

Under perioden 2015/16 till 2022/23 fick mellan 90 och 210 sökande per läsår beslut avseende placering på någon av Hällsboskolorna. Under 2015/16 fattades det beslut om totalt 148 sökande, vilket nästan är dubbelt så många som under de två påföljande läsåren då besluten rörde 90 sökande 2016/17 respektive 95 sökande 2017/18.

Mellan 40 och 94 sökande har fått bifall per läsår, vilket de flesta läsåren motsvarar drygt 40 procent av besluten. Andelen bifall var som högst 2015/16, då fick 60 procent av de sökande bifall. Sedan dess har andelen bifall varierat mellan 42 och 48 procent.

Diagram 1. Antal sökande, totalt och fördelat efter bifall respektive avslag för läsåren 2015/16–2022/23.

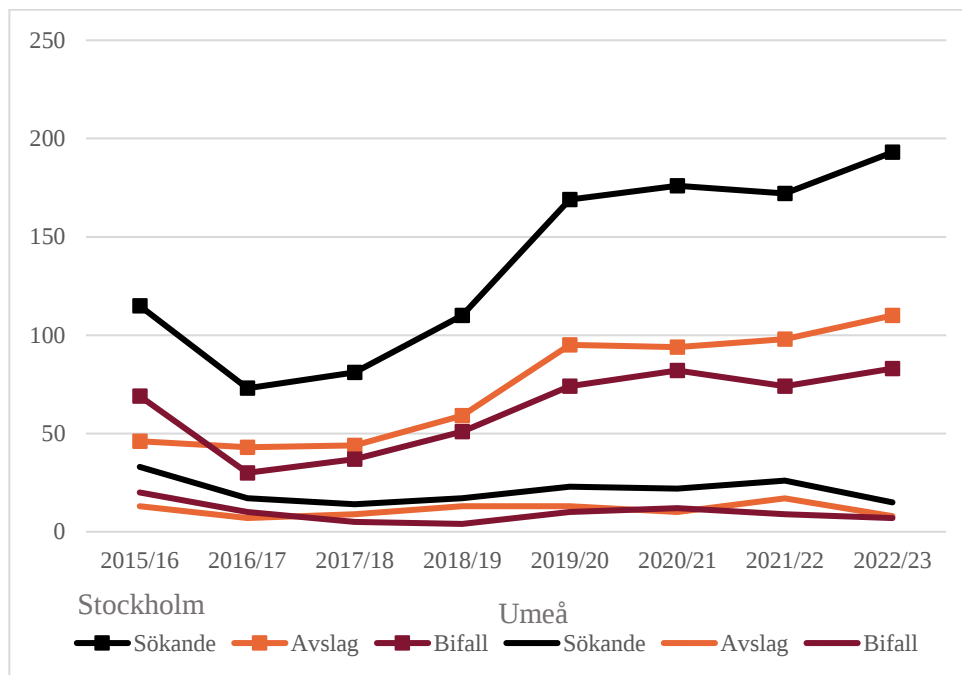
Totalt över de studerade läsåren har mellan 4 och 13 av besluten om avslag ändrats till ett bifall efter överklagande till Skolväsendets överklagandenämnd. Majoriteten av besluten rör skolorna i Stockholm, bara enstaka sökande i Umeå berörs varje år av dessa omprövningar. För besluten som togs hösten 2023 har inga sådana omprövningar ännu tillkommit. Ändrade beslut ingår i redovisningen av bifall.

Utvecklingen ser olika ut på orterna

Mönstret för Hällsboskolorna i Stockholm över tid överensstämmer väl med föregående diagram över hur det sett ut totalt under perioden. Detta beror på att de flesta av de sökande både söker och antas till skolenheterna i Stockholm. Det totala antalet sökande i Stockholm som har fått beslut per läsår har varierat mellan 74 och 193 stycken och här finns en ökande trend över tid, vilket ligger i linje med det ökade söktryck som konstaterats.

För Hällsboskolan Umeå skiljer sig mönstret något samtidigt som frekvensen är låg då det är färre individer som söker till och placeras på denna skolenhet. Det finns fluktuationer mellan läsåren, men ingen tydlig utveckling. Antalet sökande som har fått bifall har varierat mellan 4 och 20 stycken per läsår. Det totala antalet sökande som har erhållit beslut, både bifall och avslag, har varit mellan 14 och 33 stycken.

Diagram 2. Antal sökande per ort, totalt och fördelat efter bifall respektive avslag för läsåren 2015/16–2022/23.

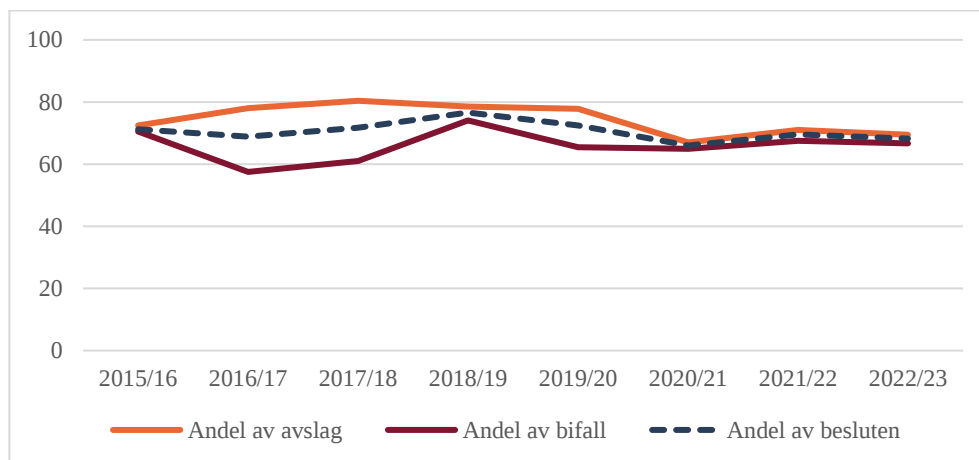
Könsfördelningen är ojämn

Uppföljning av könsfördelningen bland de sökande visar att majoriteten är pojkar då cirka 70 procent av besluten avser pojkar. Under den redovisade perioden var andelen som högst läsåret 2018/19 när 77 procent av besluten rörde pojkar, och som lägst 2020/21, då andelen beslut som avsåg pojkar uppgick till 66 procent.

Av de pojkar som söker har andelen som får bifall varierat mellan 58 och 74 procent under de redovisade läsåren. Sedan läsåret 2019/20 noteras en mer stabil trend och andelen pojkar som får bifall på sin ansökan har legat mellan 65 och 67 procent. Vid uppföljning av samtliga beslut som avser avslag på elevs ansökan under den angivna perioden konstateras att pojkar är i majoritet då mellan 67–80 procent av beslut om avslag avser pojkar. De senaste tre läsåren har andelen pojkar som fått avslag på sin ansökan varit något mer stabil och pendlat mellan 67–71 procent. Detta innebär att fördelningen bland besluten gällande såväl bifall som avslag stämmer väl överens med övergripande könsfördelning bland samtliga beslut.

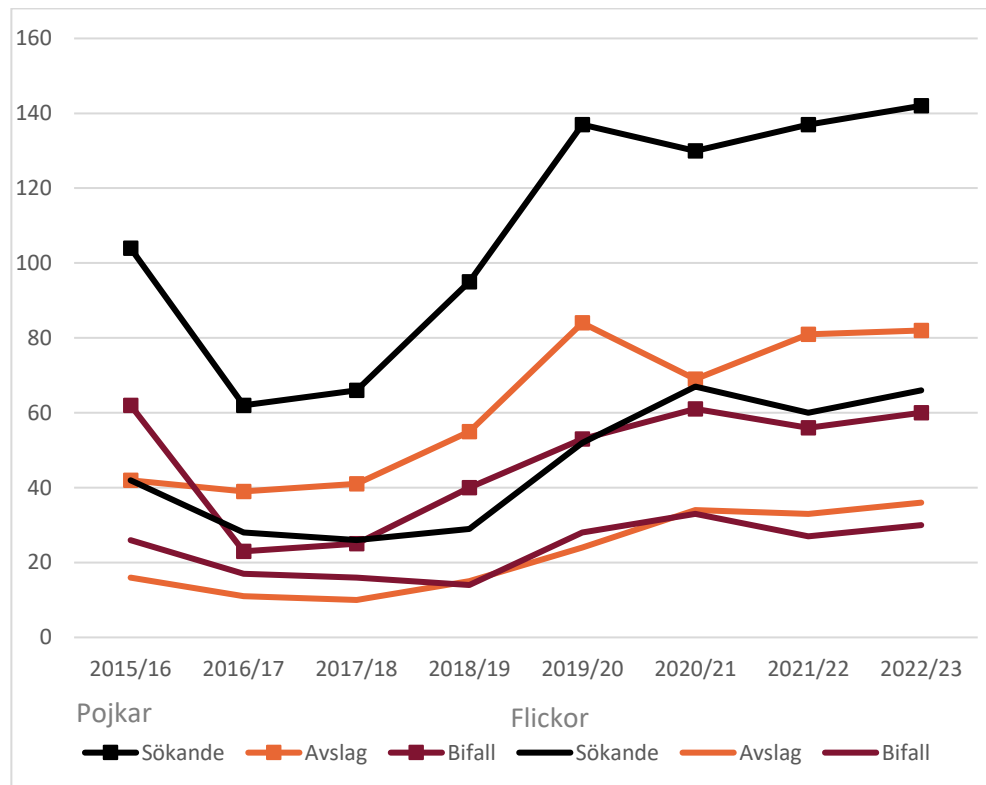
Under hösten 2023 fattades enbart 35 beslut, 24 av dessa rörde pojkar, 69 procent. Av de 15 bifall som gavs under hösten avsåg sex pojkar, 40 procent.

Diagram 3. Andel pojkar som det har fattats beslut om och andel pojkar som har fått avslag respektive bifall till Hällsboskolorna läsåren 2015/16–2022/23.

Totalt är det betydligt fler beslut som rör pojkar och vanligen är det fler beslut om avslag än bifall för pojkarna. När det gäller besluten avseende flickor är mönstret lite annorlunda, dels genom att antalet bifall och avslag inte skiljer sig så mycket och dels för att antalet bifall har varit fler än antalet avslag under hälften av de redovisade läsåren.

Diagram 4. Totalt antal sökande fördelat efter kön och bifall respektive avslag för läsåren 2015/16–2022/23.¹

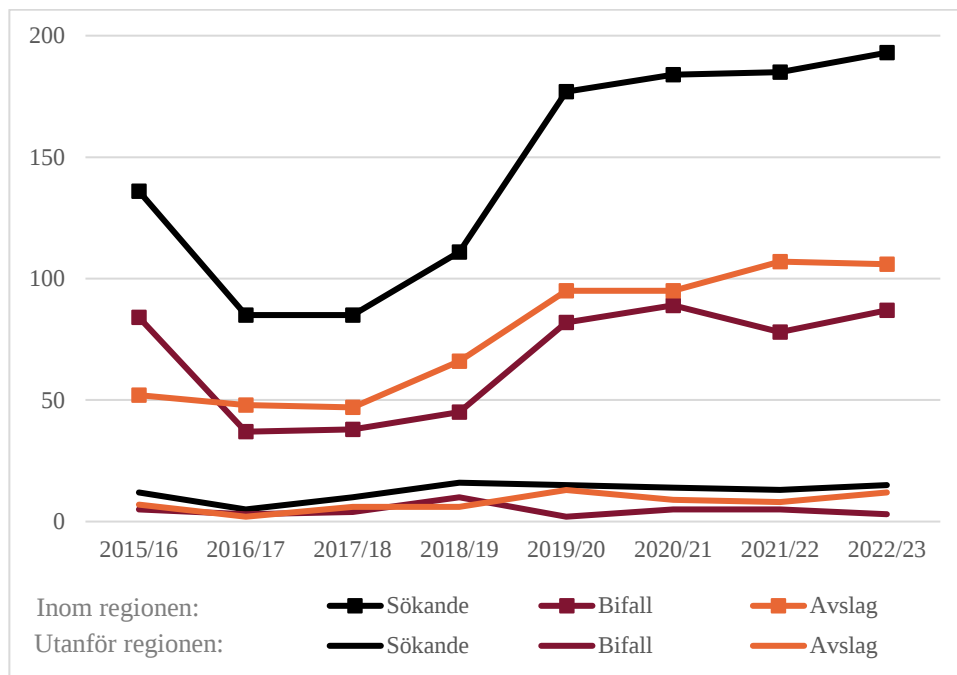

De flesta sökande bor inom regionen där skolan är belägen

I underlaget finns uppgift om kommuntillhörighet. Variabeln visar den kommun som den sökande bodde i vid utskick av beslut. Andelen av de sökande skrivna inom regionen har under perioden varierat mellan 87 och 94 procent. Totalt har antalet bifall för sökande som bodde utanför regionerna varierat mellan 2 och 10 stycken under hela perioden.

¹ I underlaget finns totalt 13 sökande där uppgift om kön saknas. Dessa är exkluderade från detta avsnitt.

Diagram 5. Totalt antal sökande fördelat efter hemregion och bifall respektive avslag för läsåren 2015/16–2022/23.

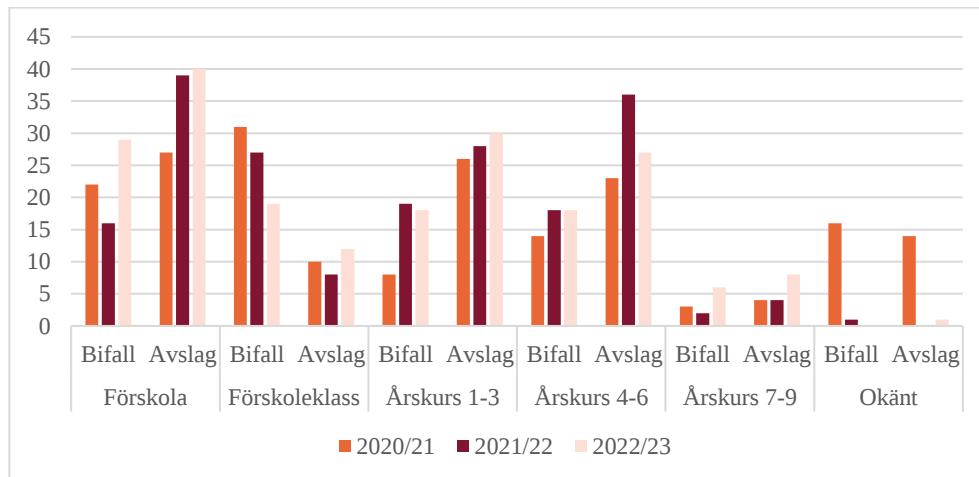
De flesta som söker till Hällsboskolorna i Stockholm bor inom regionen. Även de flesta som söker till Hällsboskolan i Umeå bor inom regionen och bara ett fåtal sökande per läsår bor utanför regionen.

De flesta söker från förskola och förskoleklass

Nedan redovisas information om skolform och årskurs vid ansökningstillfället för de tre senaste läsåren.

I diagrammet nedan kan utläsas att det är vanligast med beslut kring sökande från förskolan, följt av förskoleklass. Det är vanligast med bifall för de barn som söker från förskoleklass, 60–77 procent av de barnen har fått bifallsbeslut.

Diagram 6. Totalt antal sökande som har fått bifall respektive avslag läsåren 2020/21–2022/23 fördelat efter skolform och årskurser vid ansökningstillfället.

4.2 Fördjupning utifrån ett urval av sökande elever

Antalet elever inom specialskolan med flera funktionsnedsättningar, utöver den primära som följer av elevens målgruppstillhörighet, upplevs av verksamheterna ha ökat, vilket har framkommit i skolornas årliga kvalitetsrapporter (se till exempel Specialpedagogiska skolmyndigheten (2024)). Skolverkets beskrivande statistik för specialskolan och grundskolan visar därutöver att det finns en högre andel elever med utländsk bakgrund inom specialskolan än i grundskolan (Skolverket, 2024a). I syfte att undersöka om det går att utläsa någon tendens till förändring avseende elevgruppen har nedanstående fördjupning genomförts utifrån ett slumpmässigt urval av besluten under tidsperioden.

Totalt var det 14 sökande elever från läsåret 2015/16 och 19 sökande elever från 2022/23 i urvalet. För båda läsåren var det 8 elever i urvalet med bifallsbeslut. Sammantaget urval består således av 16 elever som har fått bifall och 17 elever som har fått avslag. Av dessa har 29 sökt till någon av Hällsboskolorna i Stockholm.

Fördjupningen visar att nästan hälften av de sökande hade två eller fler funktionsnedsättningar. I de allra flesta fall handlade det om andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, såsom adhd och autism, utöver språkstörningen. Ungefär en fjärdedel av de sökande hade andra svårigheter, till exempel nedsatt kognitiv förmåga eller koncentrationssvårigheter. Fördjupningen indikerar således att sökande till Hällsboskolorna ofta har en eller flera andra funktionsnedsättningar utöver språkstörningen. Vad gäller utländsk bakgrund var fler av de sökande i urvalet flerspråkiga 2022/23, 63 procent, jämfört med 50 procent 2015/16. Urvalet i denna fördjupning är

dock mycket litet och det går inte att med säkerhet säga att de beskrivna tendenserna överensstämmer med hela underlaget.

4.3 Antagna under perioden 2016/17 – 2023/24.

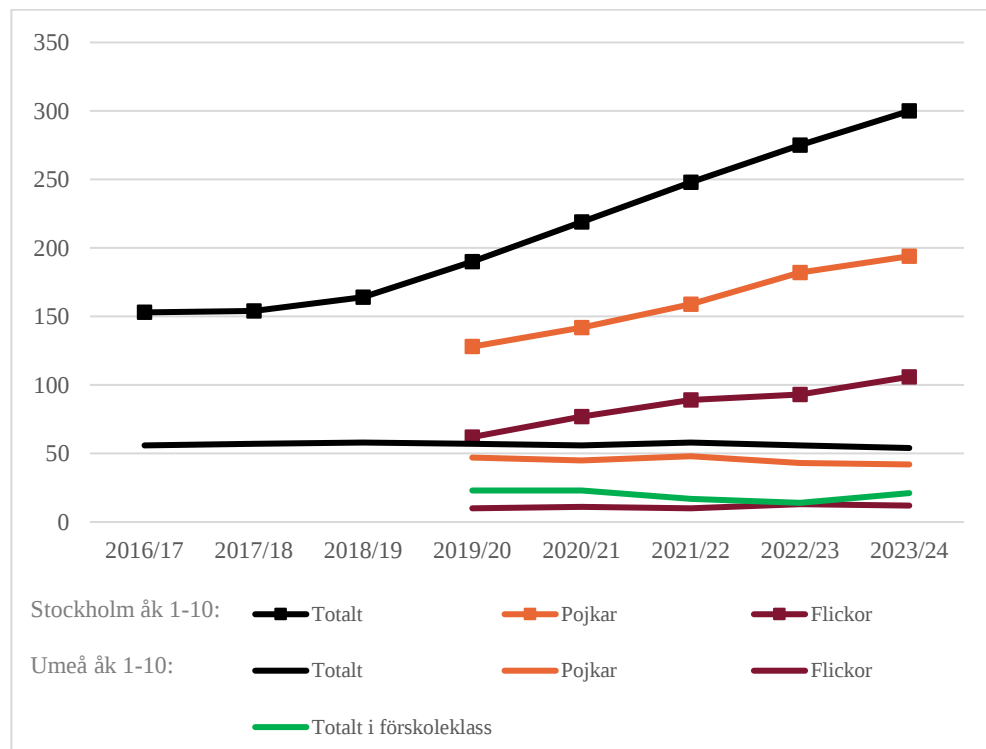
I denna del av redovisningen presenteras antal antagna elever på Hällsboskolorna under den för uppdraget angivna perioden samt viss övrig bakgrundsfakta om elevpopulationen.

När det gäller uppgifter om förskoleklass ingår totalt antal elever från och med 2019/20 i redovisningen. Därför ingår dessa elever enbart i diagram 7 nedan. Antalet förskoleklasselever har under de senaste fem åren varierat mellan 14 och 23 elever. Innevarande läsår finns det 21 elever registrerade i dessa förskoleklasser.

Läsåret 2023/24 går 354 elever i årskurs 1–10 på Hällsboskolorna, varav 85 procent går i Hällsboskolorna i Stockholm. Sedan läsåret 2016/17 har det totala antalet elever i Hällsboskolorna ökat med 69 procent. Ökningen har varit kontinuerlig under de redovisade läsåren och återspeglas i det ökande antalet elever per läsår i Hällsboskolorna i Stockholm, från 153 elever 2016/17 till 300 elever 2023/24. I Hällsboskolan i Umeå har antalet elever dock varit stabilt under perioden, med totalt 54–58 elever per läsår.

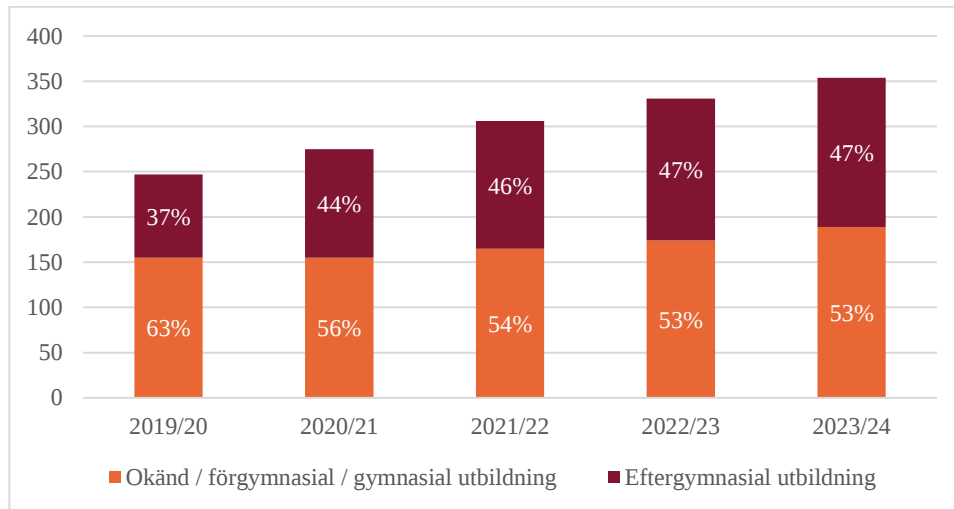
När det gäller könsfördelningen i Hällsboskolorna är nästan 70 procent av eleverna pojkar. I Umeå är omkring 80 procent av de antagna pojkar, medan motsvarande andel i Stockholm är omkring 65 procent. Fördelningen mellan flickor och pojkar är ganska oförändrad under perioden.

Diagram 7. Antal elever i Hällsboskolorna den 15 oktober mellan läsåren 2016/17–2023/24, totalt samt fördelat på kön.

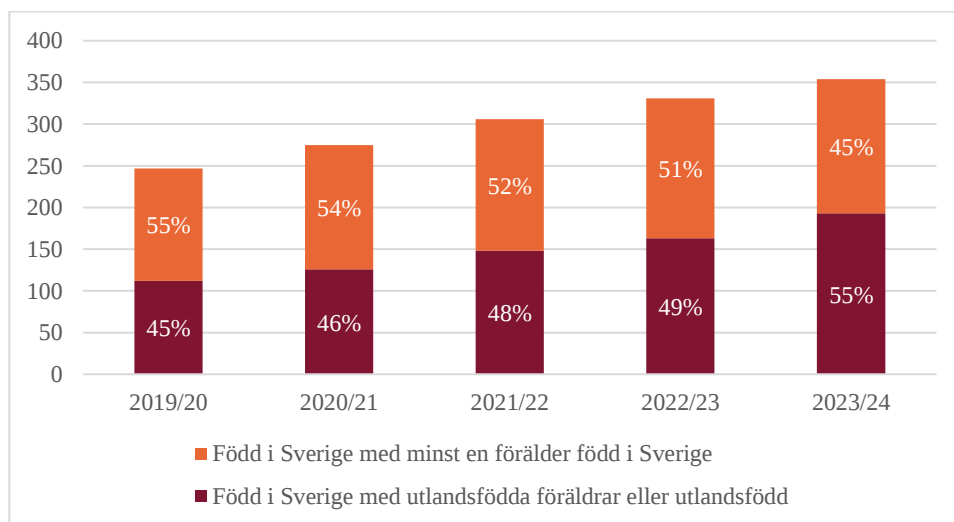
Uppgifter gällande föräldrarnas högsta utbildningsnivå och utländsk bakgrund för elevpopulationen i specialskolan redovisas i nedanstående diagram. Vilken utbildningsnivå en elevs föräldrar har definieras utifrån den högsta utbildningen hos föräldrarna. I vissa fall saknas dock registerinformation om föräldrarnas utbildningsnivå. När det gäller både antalet och andelen elever med minst en förälder med eftergymnasial utbildning har dessa ökat under perioden, från 37 procent av eleverna till 47 procent. Motsvarande andel för grundskolan var läsåret 2023/24 64 procent (Skolverket, 2024b).

Diagram 8. Antal och andel elever i Hällsboskolorna den 15 oktober mellan läsåren 2019/20–2023/24, fördelat efter föräldrarnas högsta utbildningsnivå.

I diagram 9 redovisas antalet elever fördelade på om de har två föräldrar som är födda utomlands, alternativt om de själva är utlandsfödda, respektive de med minst en förälder född i Sverige. Diagrammet visar att andelen elever födda i Sverige, med minst en förälder som också är född i Sverige, i Hällsboskolorna har minskat över tid, från 55 till 45 procent. Motsvarande andel för grundskolan var läsåret 2023/24 73 procent (Skolverket, 2024b).

Diagram 9. Antal och andel elever i Hällsboskolorna den 15 oktober mellan läsåren 2019/20–2023/24, fördelat efter utländsk bakgrund.

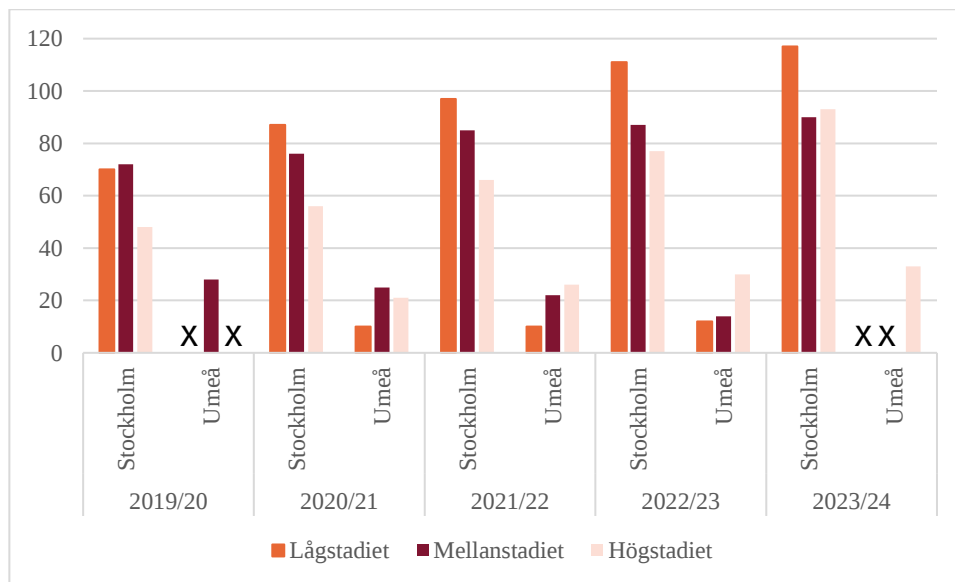

I Stockholm återfinns de flesta av eleverna i årskurserna 1–4 och så har elevsammansättningen sett ut sedan 2020/21 med en kontinuerlig ökning av eleverna i de lägsta årskurserna. Året före, 2019/20, fanns något fler elever i

årskurserna 5–7. Läsåret 2023/24 går det något fler elever i årskurserna 8–10 än i årskurserna 5–7.

För Umeå redovisas inte data för låg- och högstadiet 2019/20 och för låg- och mellanstadiet för innevarande läsår, eftersom underlaget omfattar färre än 10 elever. Det mönster som ändå kan utläsas är att det under perioden har funnits fler elever i skolan i årskurserna 5–7 respektive 8–10 än i årskurserna 1–4. Resultaten visar därmed att elevunderlaget i Stockholm under de senaste åren kontinuerligt byggts på nerifrån, medan det i Umeå verkar vara ett mer sviktande inflöde i de lägre årskurserna.

Diagram 10. Antal elever i Hällsboskolorna den 15 oktober mellan läsåren 2019/20–2023/24, fördelat efter låg-, mellan- och högstadium.

Markeringen X innebär att uppgifter inte redovisas, eftersom underlaget omfattar färre än 10 elever.

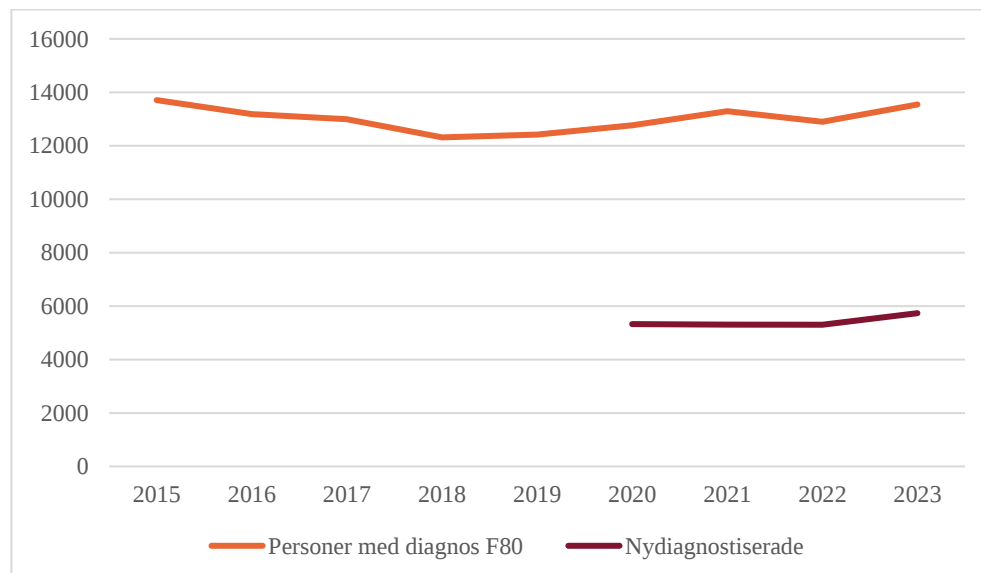
5 Prognos avseende söktryck av elever till Hällsboskolorna

5.1 Förekomst av språkstörning

I Sverige finns inte statistik över hur många personer som har en språkstörningsdiagnos. Diagnosen språkstörning ställs nästan uteslutande av legitimerade logopeder, vilket gör att den inte registreras i Socialstyrelsens patientregister som innehåller diagnoser satta av läkare inom specialiserad öppenvård eller slutenvård (Socialstyrelsen, 2021). I syfte att få en uppfattning om förekomst av språkstörning i de regioner där Hällsboskolorna är lokaliserade har uppgifter beställts av respektive region.

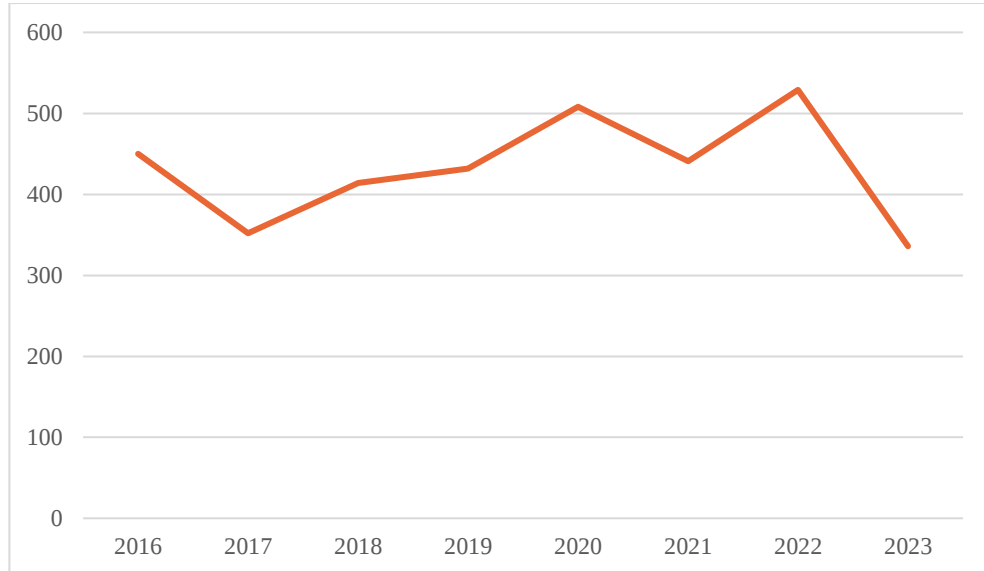
Diagram 11 visar antalet personer som var 16 år eller yngre i Region Stockholm som fått F80, Specifika störningar av tal- och språkutvecklingen, som huvuddiagnos av logoped år 2015–2023. För de senaste fyra åren är det också möjligt att se antalet nydiagnostiserade, det vill säga personer som har fått diagnosen för första gången och som inte har haft diagnosen fem år tillbaka i tiden. Det bör dock noteras att de kan ha fått diagnosen i en annan region.

Diagram 11. Antal personer 16 år eller yngre i Region Stockholm som av logoped har fått diagnosen F80 som huvuddiagnos år 2015–2023 och nydiagnostiserade år 2020–2023.

För Region Västerbotten visas motsvarande antal personer med diagnos F80 i nedanstående diagram.²

Diagram 12. Antal personer 16 år eller yngre i Region Västerbotten som av logoped har fått diagnosen F80 som huvuddiagnos år 2016–2023.

Som synes har antalet personer upp till 16 år i Stockholm med diagnosen F80 varit ganska stabilt, mellan 12 000 och 14 000 under perioden, medan motsvarande antal i Västerbotten har varierat mellan cirka 340 och 530. Sådana indikationer på skillnader och mönster i Hällsboskolornas lägesregioner är viktiga att beakta i prognostiseringen av elevutvecklingen. I avsnitt 5.3 redovisas en prognos för de kommande fem åren.

5.2 Det finns flera sätt att arbeta med elevprognoser

Som beskrivits i avsnittet om metod arbetar specialskolan med flera parametrar i prognostiseringen av elevantal. Genom att kombinera antalet befintliga elever med data om elevströmmars rörlighet och försöka förutsäga förändringar, kan prognosen bli mer tillförlitlig än om den enbart utgår från historiska förändringar i elevpopulationen. Det här är särskilt viktigt när elevpopulationen är liten, eftersom kvantitativa prognoser kräver stora datamängder och långa tidsserier för att vara pålitliga. Som framgår i avsnitt 5.1, handlar det om ett litet underlag av elever som kan tänkas ingå i Hällsboskolornas målgrupp, särskilt i Västerbotten där underlaget är mycket mindre än i Stockholm. Men även när det finns goda förutsättningar för kvantitativa prognoser kan förändringar i omvärlden göra prognoserna osäkra.

² Uppgifterna har beställts från respektive region.

Ett kvantitativt sätt att undersöka elevutvecklingen är att följa en eller flera elevkullar genom deras tid i specialskolan, från årskurs 1 till och med årskurs 10, så kallad kohortanalys, för att få en uppfattning om hur elevkullen förändras i antal mellan årskurserna. Det är sannolikt att en sådan prognos skulle ha ett högt medelfel, då elevgrupper i specialskolan sällan är jämförbara över tid. I december 2021 gjordes en prognos avseende perioden 2022–2025 för samtliga specialskolor, en prognos som utgick från den historiska elevutvecklingen 2012–2021. Utifrån den metoden skattades elevantalet höstterminen 2023 till under 250 elever på Hällsboskolan Kungsholmen. Uppföljning av denna prognos visar att den inte lyckats förutse elevutvecklingen i alla delar då elevantalet under denna termin visade sig vara över 270 elever.

Elevgrupperna inom Hällsboskolorna är små och den sammantagna populationen inom dessa enheter ligger runt 350 elever, vilket medför att även mindre förändringar i söktrycket ger stort utslag. Specialskolan har också bedömts vara känslig för påverkan av omvärldsfaktorer, exempelvis i vilken mån kommuner själva upprättar grundskolor med inriktning mot språkstörning samt vårdnadshavares ställningstagande kring ansökan. Dessa omständigheter påverkar sammantaget prognosarbete.

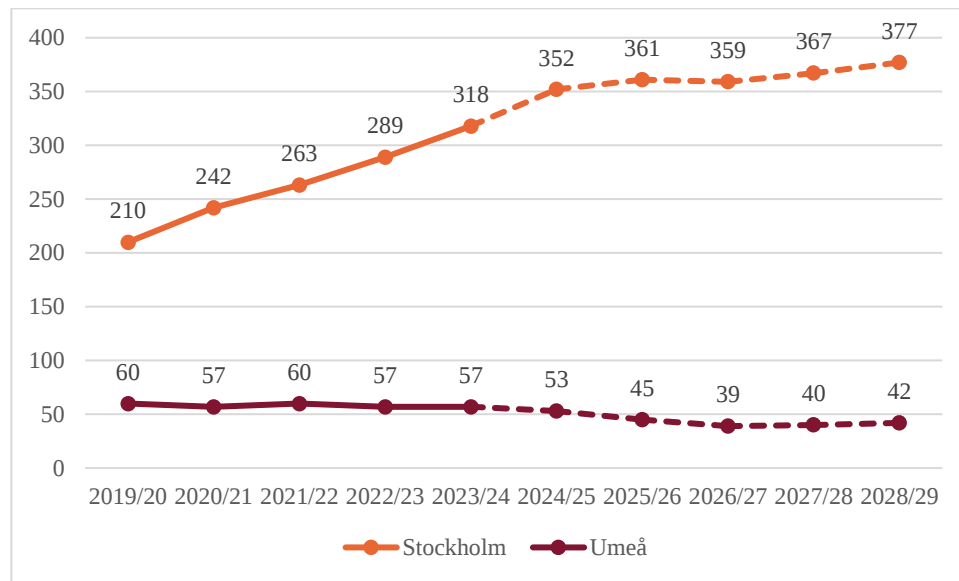
Utskrivningar är en del i underlaget i prognosarbetet

Antalet utskrivningar som resulterar i ett minskat elevantal per år utöver de avgångselever som lämnar skolan efter avslutad skolgång varierar mellan åren och mellan skolenheterna. Det genomsnittliga antalet utskrivningar används i prognosen för att beräkna hur elevgruppen kan förändras över tid. I Hällsboskolan Mälarhöjden var det i genomsnitt 4 elever som skrevs ut per läsår under 2021/22–2023/24. Motsvarande antal i Hällsboskolan Kungsholmen var 6 elever, medan det inte var någon elev alls som blev utskriven i Umeå.

5.3 Vad visar nuvarande elevprognos?

Prognosen som gjorts inom föreliggande uppdrag sträcker sig över kommande fem läsår. Antalet elever hösten 2023 och prognosticerat antal elever läsåren 2024/25–2028/29 inkluderar förskoleklass eftersom den övervägande majoriteten av förskoleklass eleverna fortsätter i specialskolan. Uppgifter om förskoleklass finns för samtliga skolenheter från och med läsåret 2019/20.

Diagram 13. Elevantal läsåren 2019/20–2023/24 samt elevprognos 2024/25–2028/29.

Den bild som framträder i prognosen till och med 2028/29 är att de stora grupper av avgångselever som har ackumulerats och som kommer att fortsätta ackumuleras parallellt med en förmodat lägre grad av elevtillströmning för med sig en mindre elevökning för Hällsboskolorna i Stockholm och ett lägre elevantal i Umeå. För elevgruppen totalt kommer det att ske en ökning till och med läsår 2025/26, därefter en minskning det följande läsåret, och sedan en successiv ökning de två läsåren därefter.

I syfte att undersöka prognosens träffsäkerhet, har prognosmodellen testats på det faktiska antalet inskrivna elever det senaste läsåret 2023/24 utifrån genomsnittsvärden från de tre senaste kalenderåren. Modellen avvek med 3,5 procent för Stockholm och 1,8 procent för Umeå.

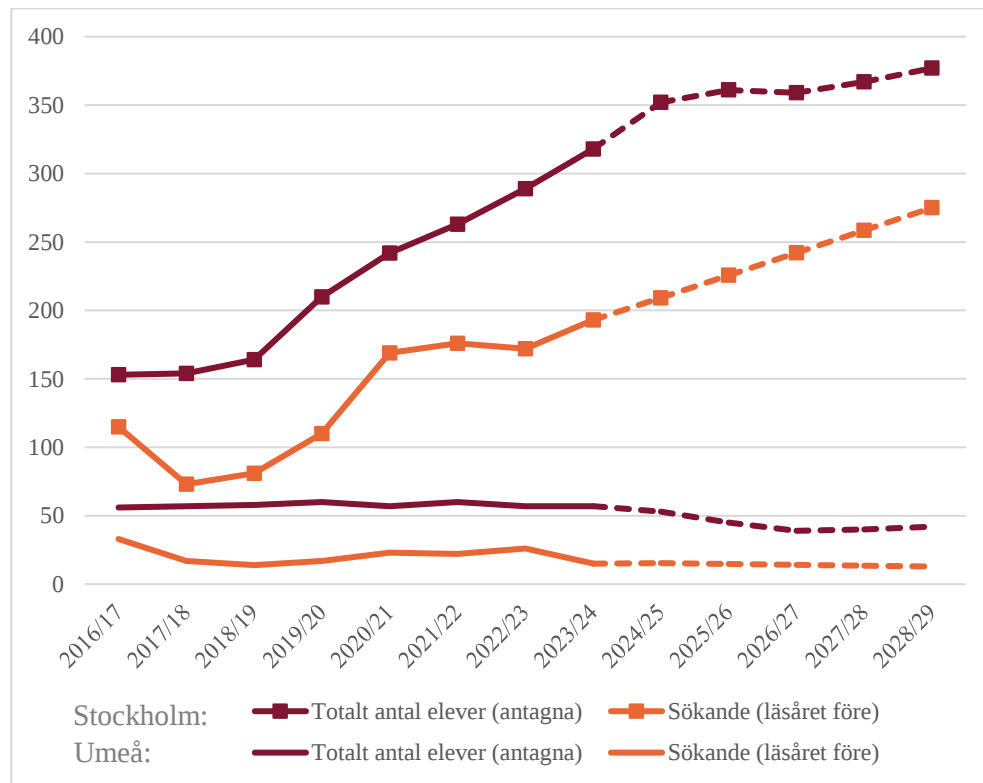
Hällsboskolorna i Stockholm ser ut att få en fortsatt ökning av elever med undantag för läsåret 2026/27, men troligtvis en något lägre ökning jämfört med de senaste åren. Det förutsätter att antalet elever med bifallsbeslut blir något färre än de har varit 2023/24 och håller sig till det genomsnittliga antalet elever med bifallsbeslut under den senaste treårsperioden. Ett sådant antagande vore rimligt eftersom majoriteten av ansökningarna kommer från Stockholms stad och angränsande kommuner där antalet skolbarn prognosticeras minska de kommande åren (Stockholms stad, 2023). Det förutsätter också att antalet utskrivningar av befintliga elever ligger i linje med det genomsnittliga antalet utskrivningar under den senaste treårsperioden.

Hällsboskolan i Umeå ser ut att ha en nedgång i antalet elever läsåren 2024/25, 2025/26, och 2026/27. Under denna period bedöms avgångsklasserna vara större än antalet nya elever som beräknas tillkomma, vilket innebär att skolans elevantal minskar. Detta antagande utgår ifrån att antalet bifallsbeslut och utskrivningar ligger i linje med genomsnittet de senaste åren. Prognosen pekar mot en liten elevökning läsåren 2027/28 till och med 2028/29. Söktrycket i Umeå har de senaste åren varit lägre än i Stockholm. Umeå kommuns (2023) befolkningsprognos visar en lägre nativitet och en minskning av antalet skolbarn de kommande åren. Detta till trots är det inte säkert att denna minskning av antalet skolbarn direkt medför lägre ansökningsvolym till skolan, även om en förändring kan ske på sikt. Dessutom kan antalet skolbarn i stället komma att öka i Västerbotten på grund av satsningen för att underlätta den gröna omställningen, vilken förväntas skapa över 20 000 nya tjänster till 2027 (Regeringskansliet, 2024; Region Västerbotten, 2022). Oaktat detta är den sammantagna elevvolymen mycket mindre vid Hällsboskolan i Umeå än vid Hällsboskolorna i Stockholm, vilket gör att ett ”elevtapp” slår hårdare mot organisationen i Umeå som helhet.

Prognosticerat antal sökande

Elevutvecklingen avseende sökande, vars ansökningar inkommit under läsåret före, antagna, i form av inskrivna elever, samt elevprognoser sammanfattas i diagrammet nedan. Prognosen för de sökande har enbart beräknats på data från den redovisade perioden och inga ytterligare antaganden eller beräkningar har gjorts på dessa uppgifter.

Diagram 14. Totalt antal elever (antagna) under och sökande inför läsåren 2016/17–2023/24 samt elevprognoser för 2024/25–2028/29.

Med anledning av att antalet barn i skolålder i regionerna antas minska de kommande åren, kan prognoserna av de sökande ovan vara en överskattning. I och med att prognosmodellen för antal inskrivna har tagit hänsyn till ett minskande antal barn i skolålder visar den prognosen inte samma utveckling.

Alla prognoserna utgår från den förevarande utvecklingen och tar inte hänsyn till andra omvärldsfaktorer som kan påverka den framtida utvecklingen. Osäkerheten i prognoserna är stora, särskilt på längre sikt. Låga frekvenser gör även den statistiska osäkerheten stor och resultaten påverkas då i högre utsträckning av slumpen.

6 Sammanfattande diskussion

6.1 Antalet elever på Hällsboskolorna ökar mest i Stockholm

Sedan läsåret 2016/17 har antalet elever i Hällsboskolorna ökat med nästan 70 procent. Ökningen har varit kontinuerlig, men det är Hällsboskolorna i Stockholm som stått för denna ökning. Sedan Hällsboskolan flyttade från Sigtuna till Kungsholmen läsåret 2014/15 har elevantalet successivt ökat. Den totala elevökningen har också påverkats av att utbildning i förskoleklass började vid Hällsboskolorna från och med läsåret 2019/20. Elevsammansättningen i Hällsboskolorna visar att pojkar är i klar majoritet, cirka 70 procent, och att cirka 50 procent av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning som högsta utbildning, en andel som har ökat sedan 2019/20. Andelen elever med svensk bakgrund har minskat under den redovisade perioden, från 55 till 45 procent. Denna sammansättning skiljer sig åt från grundskolan i stort som har en mer jämn könsfördelning, en högre andel elever med svensk bakgrund respektive föräldrar med högre utbildningsbakgrund (Skolverket, 2024a, 2024b). Dessa faktorer i kombination med indikationer på att elever inom specialskolans målgrupp ofta har flera funktionsnedsättningar visar att skolformen har ett större kompensatoriskt uppdrag än vad som generellt är fallet inom grundskolan.

6.2 Hällsboskolorna har i praktiken en regional sammansättning

Hällsboskolorna har ett riksintag och är öppna för sökande från hela landet. Analysen av elevutvecklingen visar dock att skolorna i praktiken är regionala då merparten av eleverna har sin hemvist i den kommun eller region som skolan är belägen i.

Hällsboskolorna finns i Stockholm och Umeå. De barn som tillhör målgruppen, men som bor i en del av landet där det är långt till en Hällsboskola, får sin utbildning inom grundskola eller anpassad grundskola i sin hemkommun i stället. Det finns flera exempel på kommuner och huvudmän som anordnar grundskoleutbildning särskilt utformad för elever med generell språkstörning. Möjligheten att inrätta särskilda skolenheter med sådan inriktning kan dock bero på huvudmannens storlek och sammantagna kapacitet. En mer jämn fördelning av Hällsboskolorna i landet skulle kunna ge mer likvärdiga förutsättningar för målgruppen elever med grav språkstörning att få tillgång till utbildning i specialskolan.

6.3 Osäkra prognoser avseende Hällsboskolorna

De flesta skolhuvudmän använder bland annat befolkningsdata, planerad byggnation samt flyttströmmar i sitt prognosarbete. Inga av dessa datakällor är i alla delar tillgängliga eller lämpliga för att göra motsvarande inom specialskolan. Hällsboskolornas upptagningsområde gäller hela landet och det saknas nationell statistik rörande antal barn med de funktionsnedsättningar som ingår i specialskolans målgrupp. Det är också vårdnadshavares val att ansöka om plats för sitt barn i skolformen specialskolan, en variabel som är svår att förutsäga.

Det är svårt att prognosticera i vilken mån hemkommuner anordnar utbildning som särskilt riktar sig till elever med språkstörning eller inrättar skolenheter som riktar sig till elevgruppen.

För de elever som antagits till Hällsboskolorna är det också osäkert hur länge eleven kommer stanna inom Hällsboskolorna. De flesta elever fullgör sin utbildning inom skolformen, men det förekommer att elevens behov eller elevens och vårdnadshavares önskemål förändras. Det finns också elever och vårdnadshavare som önskar avsluta elevens skolgång efter årskurs nio och därefter direkt gå vidare till gymnasial utbildning. Det förutsätter i så fall att eleven nått utbildningens mål. Samtliga dessa variabler är svåra att prognosticera långsiktigt.

6.4 Elevprognoser används för att göra kapacitetsberäkningar

Genom befolkningsdata för elever i skolpliktig ålder tillsammans med antaganden kring prevalens av grav språkstörning kan ett möjligt elevantal uppskattas. En sådan uppskattning tar dock inte hänsyn vare sig till hemkommunens möjligheter att erbjuda anpassningar inom grundskolan eller anpassad grundskola eller vårdnadshavares val att söka till specialskolan.

Huvudman för Hällsboskolorna har att ta ställning till vilken typ av osäkerhet som bedöms godtagbar avseende att säkra tillräcklig kapacitet utifrån skolformens utbudsansvar och skyldighet att tillhandahålla plats för samtliga elever som bedömts tillhöra skolformen. Överkapacitet medför extra kostnader samtidigt som allt för snäva prognoser kan medföra att skolformen inte har tillräcklig kapacitet att bedriva utbildningen utifrån de behov som finns.

Referenser

Regeringskansliet. (2024). *Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län*. Dnr: KN2024/01434

Region Västerbotten. (2022). *Agenda för kompetensförsörjning – Västerbottens län*.

Skolverket. (2024a). *Elever i specialskolan – läsåret 2023/24*. Dnr: 2023:2059.

Skolverket. (2024b). *Elever och skolenheter i grundskolan – läsåret 2023/24*. Dnr: 2023:2057.

Socialstyrelsen. (2021). *Kunskapsläget kring förekomst och konsekvenser av språkstörning hos normalbegåvade unga och vuxna i ett livsperspektiv – förstudie*. Dnr: 5.7.-38505/2019

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2024). *Huvudmannens kvalitetsrapport 2022/2023 – Specialskola*. Dnr: 1 STY 2024/80.

Stockholms stad. (2023). *Stockholms stads befolkningsprognos 2023–2032*.

Umeå kommun. (2023). *Befolkningsprognos Umeå kommun 2023–2024*.

Tabellbilaga

Elevantalet har genomgående dubbelprickats [...] när det baseras på färre än 10 elever. I de fall det är möjligt att räkna fram en sekretessprickad uppgift utifrån övriga uppgifter, dubbelprickas även det näst lägsta antalet.

1. Antal sökande sedan läsåret 2015/16, totalt samt per ort (diagram 1 och 2).

		2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Totalt	Sökande	148	90	95	127	192	198	198	208
	Bifall	89	40	42	55	84	94	83	90
	Avslag	59	50	53	72	108	104	115	118
Umeå	Sökande	33	17	14	17	23	22	26	15
	Bifall	20	..	..	..	10	12	..	..
	Avslag	13	..	..	..	13	10	..	..
Stockholm	Sökande	115	73	81	110	169	176	172	193
	Bifall	69	30	37	51	74	82	74	83
	Avslag	46	43	44	59	95	94	98	110

2. Antal sökande sedan läsåret 2015/16 per kön (diagram 3 och 4).

		2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Totalt	Sökande	148	90	95	127	192	198	198	208
	Bifall	89	40	42	55	84	94	83	90
	Avslag	59	50	53	72	108	104	115	118
Pojkar	Sökande	104	62	66	95	137	130	137	142
	Bifall	62	23	25	40	53	61	56	60
	Avslag	42	39	41	55	84	69	81	82
Flickor	Sökande	42	28	26	29	52	67	60	66
	Bifall	26	17	16	14	28	33	27	30
	Avslag	16	11	10	15	24	34	33	36
Okänt	Sökande	..	..	..	..	..	..	..	..
	Bifall	..	..	..	..	..	..	..	..
	Avslag	..	..	..	..	..	..	..	..

3. Antal sökande som är skrivna inom respektive utanför skolornas regioner sedan läsåret 2015/16, totalt samt per ort (diagram 5).

			2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Totalt	Inom regionen	Sökande	136	85	85	111	177	184	185	193
		Bifall	84	37	38	45	82	89	78	87
		Avslag	52	48	47	66	95	95	107	106
	Utanför regionen	Sökande	12	..	10	16	15	14	13	15
		Bifall	..	..	..	..	..	..	..	..
		Avslag	..	..	..	..	..	..	..	..
Region Stockholm	Inom regionen	Sökande	107	69	73	94	158	164	161	178
		Bifall	65	28	35	41	73	79	70	80
		Avslag	42	41	38	53	85	85	91	98
	Utanför regionen	Sökande	..	..	..	16	11	12	11	15
		Bifall	..	..	..	..	..	..	..	..
		Avslag	..	..	..	..	..	..	..	..
Region Västerbotten	Inom regionen	Sökande	29	16	12	17	19	20	24	15
		Bifall	19	..	..	..	..	10	..	..
		Avslag	10	..	..	..	..	10	..	..
	Utanför regionen	Sökande	..	..	..	..	..	..	..	..
		Bifall	..	..	..	..	..	..	..	..
		Avslag	..	..	..	..	..	..	..	..

4. Antal sökande läsåren 2020/21–2022/23 fördelat efter beslut, skolform och årskurser vid ansökningstillfället (diagram 6).

		2020/21	2021/22	2022/23
Förskola	Sökande	49	55	69
	Bifall	22	16	29
	Avslag	27	39	40
Förskoleklass	Sökande	41	35	31
	Bifall	31	..	19
	Avslag	10	..	12
Årskurs 1–3	Sökande	34	47	48
	Bifall	..	19	18
	Avslag	..	28	30
Årskurs 4–6	Sökande	37	54	45
	Bifall	14	18	18
	Avslag	23	36	27
Årskurs 7–9	Sökande	..	..	14
	Bifall	..	..	..
	Avslag	..	..	..
Okänt	Sökande	30	..	..
	Bifall	16	..	..
	Avslag	14	..	..

5. Antal elever den 15 oktober läsåren 2016/17–2023/24, totalt samt per kön (diagram 7).

		2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Stockholm åk 1–10	Totalt	153	154	164	190	219	248	275	300
	Pojkar				128	142	159	182	194
	Flickor				62	77	89	93	106
Umeå åk 1–10	Totalt	56	57	58	57	56	58	56	54
	Pojkar				47	45	48	43	42
	Flickor				10	11	10	13	12
Totalt i förskoleklass					23	23	17	14	21

Källa: Skolverket.

6. Antal elever den 15 oktober läsåren 2019/20–2023/24 efter föräldrarnas högsta utbildningsnivå (exklusive förskoleklass, diagram 8).

		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Totalt	Okänd/förgymnasial/ gymnasial utbildning	155	155	165	174	189
	Eftergymnasial utbildning	92	120	141	157	165
Stockholm	Okänd/förgymnasial/ gymnasial utbildning	120	124	134	143	160
	Eftergymnasial utbildning	70	95	114	132	140
Umeå	Okänd/förgymnasial/ gymnasial utbildning	35	31	31	31	29
	Eftergymnasial utbildning	22	25	27	25	25

Källa: Skolverket.

7. Antal elever den 15 oktober läsåren 2019/20–2023/24 efter svensk respektive utländsk bakgrund (exklusive förskoleklass, diagram 9).

		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Totalt	Född i Sverige med minst en förälder född i Sverige	135	149	158	168	161
	Född i Sverige med utlandsfödda föräldrar eller utlandsfödd	112	126	148	163	193
Stockholm	Född i Sverige med minst en förälder född i Sverige	86	99	107	116	114
	Född i Sverige med utlandsfödda föräldrar eller utlandsfödd	..	..	..	..	..
Umeå	Född i Sverige med minst en förälder född i Sverige	49	50	51	52	47
	Född i Sverige med utlandsfödda föräldrar eller utlandsfödd	..	..	..	..	..

Källa: Skolverket.

8. Antal elever den 15 oktober läsåren 2019/20–2023/24 inskrivna på låg-, mellan- respektive högstadium (exklusive förskoleklass, diagram 10).

		2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Stockholm	Lågstadiet	70	87	97	111	117
	Mellanstadiet	72	76	85	87	90
	Högstadiet	48	56	66	77	93
Umeå	Lågstadiet	..	10	10	12	..
	Mellanstadiet	28	25	22	14	..
	Högstadiet	..	21	26	30	33

Lågstadiet = åk 1–4, mellanstadiet = åk 5–7, högstadiet = 8–10. Källa: Skolverket.

9. Antal personer 16 år eller yngre i Regionerna Stockholm respektive Västerbotten som har diagnos F80 som huvuddiagnos av logoped 2016–2023 (diagram 11 och 12).

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Region Stockholm	13 180	12 999	12 313	12 416	12 764	13 293	12 902	13 546
Region Västerbotten	450	352	414	432	508	441	529	336

Källa: Region Stockholm respektive Region Västerbotten

10. Antal elever i förskoleklass till och med årskurs 10 läsåren 2019/20–2023/24 samt elevprognos 2024/25–2028/29 (diagram 13).

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29
Totalt	270	299	323	346	375	405	406	398	407	419
Stockholm	210	242	263	289	318	352	361	359	367	377
Mälardalen	39	55	55	49	45	55	55	55	55	55
Kungsholmen	171	187	208	240	273	297	306	304	312	322
Umeå	60	57	60	57	57	53	45	39	40	42